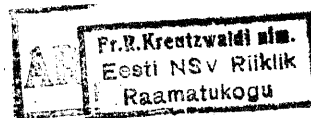

I. AASTAKÄIK

№ 1

1924

*registri
13096.*

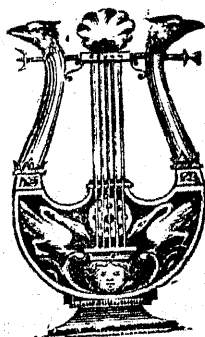

SP, 9206

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

ILMUB KORD KUUS

TALLINN

Tallinna Jaani-Kirik

***

Igal kolmapäeval kella 7—8

ORELI- ÕHTUD

Orelil A. TOPMAN

Kaastegevad:

laulu- ja instrumentaal-solistid
ja koor (vaheldamisi)

Sissepääs vabatahtliste annetega
eeskavade eest

*

Orel A. A. Terkmanni orelitehasest Tallinnas,
4 manuali, pedali ja 66 heliseva registriga

Orelitehas A. A. Terkmann

Tallinnas

Uus Tatari tän. nr. 12

*

E H I T A B

kiriku, kooli ja kodu ORELISI
igasuguse soovitud dispositiooni
järele, niisama HARMONIUMISI
igas suuruses

Gesti Trükitööstuse ja Kirjastuse Aktsia-Selts

„Whiselu“ trükikoda

Pikk nml. 42 Tallinnas Kõnefr. 490

★

Valmistab ajakohaste masinatega ja moodsale trükifaktfedega

igasuguseid trükifööid

Jauluseltsidele ja kooridele

n o o d i t r ü k k

Töö kiire ja korralik

★

Hinnad mõõdukad

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Vastutav ja tegev toimetaja: Juhan Aavik, Tartu, Viljandi uul. 11, k. 2. — Väljaandja: Eesti Lauljate Liit.
Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Mütürivahe uul. 16, Eesti Lauljate Liit — Ajakiri Muusikaleht.

Tellimishind: ühes saatekuludega aastas: 400 m., poolaastas 200 m. Üksik nummer 30 m., noodilisaga 50 m.

Sisu: Toimetuse poolt. Miina Hermann (kolme pildiga) — Juhan Aavik. Kontsertide ülevaade — P. Ramul ja J. Aavik. Kroonika. Meie kirjasaatjatelt.

Toimetuse poolt.

Teadus ja kunst — need kaks pää tegurit, mis inimsoo vaimuelu arenemisel tähtsat osa mängivad, on juba vanal hallil ajal tekkinud selleks, et abiiks olla selle igavese tõe otsimisel, mille poole inimkond püüab, on juba vanast hallist ajast selleks tunnustatud, mida nimetakse ühe sõnaga kultuuriks. Kultuuriline arenemine on sama vana, kui inimkond — see on selle vaimlise täienemise, rikastumise protsess, mida on läbi teinud pika aja jooksul kogu ilm, ja mis pakub omas mitmekülgsuses lõpmata huvitavat uurimis- materjaali.

Mitmesugused rahvad, mitmesugustest ajajärgudest, igaiüks oma iseolemise ja raassiliste lahkuminekutega on kannud neisse ajaloo salvedesse lõpmata palju materjaali, mille läbitöötamisest on saanud üldine kultuuri ajalugu, mis tõendab, et kultuuri ikka kasvab ja edeneb, kuigi alati mitte just otse- teed.

See kultuuri ajalugu räägib meile inimsoo vaimlistest võitudest kõiksugustel aladel, mis omakorda tunnistab, et inimene on kõrgem olevus looduses, kes ilma valitseb ja temas sellepärast ikka tung on olnud selle ilma saladustele lähemale saada, otsida. leida, arenda, vaimliselt kõrgemale tõusta.

Vaimline arenemine sünnib aga kahel teel — mõistuse ja tunnete läbi. Esimest teenib teadus, teist kunst. Kunstist arusaamine, selle mõistmine ja maitsmine on isikulisele tervikule lõpmata suure tähendusega: kultuurinimene, kes ainult mõistuse abil tahab elu probleeme käsitada, neisse tungida, neid

lahendada, on selleks liiga ühekülgne ja ei suuda seda mitte täies ulatuses. Võib seda küll, aga see, kes terava mõistuse ja selge pää kõrval on omandanud mitmekülgse, sügava, kõrgel astmel seisva tundeilma.

Tundeelule aga tarvilist toitu anda, seda positiivselt kasvatada ja süvendada võib kunst, mis selle tegutsema paneb ja parema sisuga täidab.

Kunstidest üks populaarsematest on muusika, mida võiks seletada muu seas ka sellega, et selle — kuigi mitte loomingust, siis vähemalt ettekandmisest — suured hulgad võivad osa võtta ja muusika üldse tunnete peale vast otsekohe semalt mõjub, kui ükski teine kunst.

Kui nüüd muusikakunstil rahva elus sarnane suur tähtsus on, siis ei ole mitte ükskõik, kuidas meie kultuuriliselt noore väikerahva juures sellega lugu on, millises tempos, millises sihis, milliste abinõudega see meil areneb ja kasvab, vaid meie peame kõik tegema, et need sihid, teed ja abinõud oleks kõige paremad, kõige kohasemad meie oludele selle kunsti mitmekesiste küsimuste otstarbekohaseks lahendamiseks, selle kunsti rutuliseks kõrgeletõstmiseks.

Eesti rahvas ei ole võõras kunsti kalduvustele. Seda tunnistavad rikkalikud kogud rahva loomingust kujutava kunsti ornamentika, rahvalaulude, rahvaviiside alal. Selles loomingus on omapära, mida ka seitsemesaja-aastane orjapõli ei ole suutnud ära hävitada.

Muusikaline arenemine liigub meil õieti kahte paralleelset teed, kuna need kaks teed omavahel kõige lähemas kontaktis peavad olema. Üks tee on muusika kultuuri tõstmine laiemates kihtides laulu- ja mängu- seltside, laulu- ja mängukooride kaudu.

See on kogu rahva muusika tundmise, oskuse, muusikalise maitse harimise mõjuv abinõu, kuid mitte ainult abinõu, vaid ka siht, eesmärk. See muusikaline tegutsemine, mis meie rohkearvulised laulukoorid rahvale võimaldavad, annab selle hingele rahuldust, tunnetele ülevaid läbielamisi ja kogu rahvale sarnaseid meeleolulisi momente, mis väga tarvilik igapäevase töö ja talituse vahel puhkuseks, vahelduseks ja rõõmuks.

Tuletagem meelega möödunud laulupidu, mis oli just kogu rahva sünnitus. See oli vaba rahva vaimu, ta suurimate, sügavamate tunnete avaldus kõrges kunstis. See oli pühalik-kunstiline eneseavaldus, mis kahtlemata sügavalt, ülendavalt meie edaspidise vaimlise arenemise peale mõjub. See oli müsteerium, mis meid äripäeva proosat mõneks silmapilguks unustada lasi ja rahva loovvaimule uut toitu, uusi meeleolusi, uusi inspiratsioone valmistas. Sarnasena kujutasime ette seda suurt rahvuspüha ja sarnane oli ka selle peamõte.

Kui selle tehnilises läbiviimises ühed, kui teised puudused märgatavad olid, siis peame nüüd selleks kõik tegema, et neid tulevastel laulupidudel, mis iga viie aasta järele peetakse, ei oleks. Meie peame endid selleks organiseerima, et meie kätte saaks suuremad kunstilised saavutused, kuid ei pruugiks nii palju vaeva näha ega laulusid tuupida, nagu seda paljud koorid pidid tegema möödunud laulupiduks. Et see võimalik on, selles ei ole kahtlust; seda tunnistab ka see hüljav eksam, mis meie laulukoorid oma püsivuse ja tahtejõuga laulupidul andsid.

Samuti on suure tähtsusega ka maakonna laulupidud, mis Lauljate Liidu kavatsuse järele igal suvel kahes maakonnas ära peetakse. Need on nagu kohalised manöövrid tulevase suurlahingu ettevalmistuseks.

Igatahes võib meie laulu- ja mängukooride kiire edenemise peale kindel olla, kui järgmised tingimised täidetud saavad:

1) Kõik koorid koonduvad ühe keskkohta — Lauljate Liidu ümber ja töötavad selle kava ja juht-

nööride järele, 2) viimane peab aga oma aparaadi nii konstrueerima, et ta kohta lei kättesaadav, et ta valitsemise juures ei oleks bürokraatlist maiku, et ta töökava ja taktika oleks kindel, selge, otstarbekohane, arvesse võttev olusid ja läbiviidav.

Ei ole kahtlust, et nende tingimiste täitmisele asutakse. Seda tunnistasid koorid oma ühistundega laulupidul, seda tunnistas ka Lauljate Liidu juhatus selle laulupidu hiigla aparaadi loomisega ja õnneliku läbiviimise võimega. Paremas organiseerimise sihis ongi juba asutud liidu põhikirja muutmisele, mis teeks selle paenduvamaks ja vastavamaks elunõuetele.

Kõik eelpool öeldud puutub muusikakultuuri tõstmiseks üldises — laias mashtaabis.

On aga ka tarviline muusikakunsti sügavustesse tungida ja süvenemismõimalusi anda neile, kellel selleks suuremad anded, huvi ja kes oma elukutset muusikale tahavad pühendada, ehk vähemalt oma kutsetöö kõrval muusikalisi teadmisi ja oskusi põhjalikult omandades, selle produtseerimist oma elutuumaks, vaimliseks tarviduseks ja huvitavaks seltsiliseks teha. Neid võimalusi annab kool.

Eelpool toodud ridadega oleme toonitanud muusikakultuurilist arenemist selle laialilaotamise, kui ka süvendamise mõttes rahvalikkude muusikaorganisatsioonide — laulukooride ja muusikakoolide läbi. Kõige selle juures tuleb suurt tähelepanu pöörda lauluõpetuse peale üldhariduslikes koolis. See on alus, mis ära määrab edaspidise arenemise võimalused ja piirid.

On aga veel üks tegur, mis tarviline muusika edenemise seisukohalt ja mis võimaldab selle kultuuri laialilaotamist, kui ka süvendamist. See on hästi korraldatud, iga-aastane muusika hooaeg suuremates keskkohades. Mis haridusele ja teadusele raamatukogud, kujutavale kunstile muuseumid, lavakunstile teater, seda on muusikale head kontserdid ja muud muusikalised ettekanded mitmesugustel aladel. Siin on jutt peaaesjalikult sinfoonia orkestritest, mis meil Tallinnas ja Tartus töötavad, kui ka ooperist.

Kui nüüd need ülemaailmselt muusikalised asutused ja ettevõtted otstarbekohaselt on korraldatud, puhta kunsti teenistusse rakendatult hästi töötavad, üksteisega kontaktis on, siis võime kindlad olla, et meie

muusikaline tasapind igas suunas tõusema hakkab ja selle edu kindlustatud saab.

Kõige selle juures ärgem unustagem aga ka ühte, mis kõigile ülemalnimetatud asjadele nagu põhjaks on. See on meie loov helikunst, eriti meie rahvusline, omapärane muusikaline looming ja sellega kaasaskäiv helitööde kirjastamine.

Kokkuvõttes võiksime öelda: See on meie programm, milles peab liikuma meie parema arusaamise järele Eesti muusika poliitika. Sellest järgneb ka „Muusikalehe“ töökava: kõigele sellele praktilisel elluviimisel kaasa aidata, virgutada, kõnesolevaid küsimusi algatada, neid käsitada, nende otstarbekohasele lahendamisele abiks olla.

Schopenhauer lausus: „Muusika on meloodia, mille tekstiks ilm on“.

Sellega on kuulus mõttetark tahtnud ütelda, et muusika nagu tõlgitseb keerulist ilma elu kõige tema rõõmu ja muredega, kõige tema meeleoludega, traagilisemate ja koomilisemate momentidega. See on nagu ekstrakt, mis valmistatud inimese tundeelule vastuvõetavaks maitsevaks, toiduks, mis hinge tõstab ja suursugustab. Umbes sama mõtet arendab kuulus helilooja Skrjabin, kes yarakult suri, kuid kelle looming inimsoole suurt muusikalist võitu tähendab. Tema esimese sinfoonia viimases osas soolo ja koori tekstis on järgmised sõnad, mis tabavalt iseloomustavad ta oma kunsti, kuid mis ühtlasi kogu muusika kunsti mõtte seletajaks võiks olla. Need sõnad väärivad oma sügava pühaku sisu ja ilusa väljenduse poolest tähelepanu ja pakuvad muusikaliseks süvenemiseks hääd võimalust.

Need järgmised sõnad mag. Johannes Aavik'u tõlkes võivad ka meie muusikalise ilmavaate väljendajaks olla:

„Sa Jumaluse sünnitus,
Oh helikunst, sa taeva ime,
Sul laulame nüüd ühes koos
Ja kiidame su kaunist nime,
Sa elu ilus unistus
Sul t vaimustus ja pidutujud,
Kui andi kindid heldesti
Meil oma nõiduslikud kujud.

Sel tunnil külmal, tumedal,
Mil hing täis ahastuse vaeva,
Siis sinus leiab inime
Nii õndsas, troostirikka taeva.
Ja võitluses, kes langenud,
Sa ime väel võid elustada,

Ja vaimus, mis on väsinud,
Sa uusi aateid alustada.

Ja tundemere määratu
Sa südames võid äratada
Sul kiitust laulul kaunimal
Su preester võtab kuulutada.

Su vaim maailma valitseb,
Sind kiitvad kõige rahva nimed
Ja sinu tiivul surelik
Täis joovastust näeb taeva imed.

Nüüd tulge kõik maailma rahvad
Au avaldama kunstile.
Au olgu kunstil!
Au igavesti!“

See on hümn muusikakunstile — sellele kunstile, mida kõik rahvad teenivad, millele nad oma preestrite läbi ohvrid toovad. Ka meie Eesti on oma rahvageeniuse läbi toonud sinna oma osa, mis seda kunsti selle mitmekesisuses ja omapäras rikastab.

Käesolev muusika ajakiri, selle kunsti teenistuses seistes kõige puhtamas, kõige paremas mõttes tahab kaasa aidata, et see rikkastumine edeneks ja kasvaks.

„Muusikalehe“ toimetus on teadlik, et temal üksinda raske on neid suuri ülesandeid, mis muusikakultuuri põnevamad päevaküsimused ta päle panevad, korda saata, siin puudused ehk koguni eksisammudgi võivad ette tulla, seda enam, et meil, kui noorel kultuurrahval puuduvad igasugused traditsioonid ja kõik tuleb nagu uuesti luua. Toimetus loodab oma eesmärgile lähemale jõuda siis, kui teguvõimsad muusikalised ringkonnad kaastöölise näol teda selles oma tegeliku töö kui ka moraalse abiga lahkesti toetavad. Toimetus tahab käia oma parema äratundmise järele, küsimuste valgustamisel pidada asjalikku erapooletust ja silmaspidada päle üldkunstilise mõõdupuu rahvuslikku vaimu.

Selles mõttes tervitab toimetus kõiki neid muusikaliselt mõtlejaid ringkondi — nii kaastöölise, kui lugejate näol, kes meie helikunsti arenemisele igas suunas kaasa tunnevad, tervitab selles kindlas lootuses, et nad oma abi ei keela selles, et teostada neid sihte, mis viivad Eesti rahva muusikalise edu poole, selle tasapinna kõrgeks saamise poole, mis omakord aitab kaasa meie rahva vaimlisele täienemisele, vaimlisele rikkastumisele ja paneb õitsema meie muusikapõllu uue, vaba Eesti auks ja iluks.

Juhan Aavik,

Miina Hermann.

Kõne, peetud M. Hermann'i 60-aastase sünnipäeva puhul toimepandud aktus-kontserdil „Vanemuises“ 9. veebr. 1924.

Ärkamise aeg on Eesti rahvuslises elus küll üheks tähtsamaks ajajärguks, millel suur mõte ja suured tagajärjed olid Eesti edaspidise arenemise peale. Vist nüüd alles suudame hinnata täies valguses, täies suuruses selle ajajärgu tegelaste tööd, nende saavutusi.

Jakobson, Veske, Hurt, Köhler, Kunder, Hermann ja palju teisi on suurema, parema osa oma elutööst ohverdanud Eesti rahvuslisele aatele, Eesti kultuuri külvamisele. Seda tööd võib õieti meie iseteadliku rahvusluse, selle vaimlise arenemise algpunktiks võtta, mis orgaaniliselt kasvas kuni meie iseseisva riikluseni, omapärase kultuuri, laiade võimalustega. Kuigi need ärkamisaja tegelased sarnast lõpusihti aimatagi ei võinud, on seä suuremad nende teened, nende ohvrimeelsus nende rahva-armastus, mis tahtis rahvast aidata, teda pimedusest välja viia, teda kultuuri saavutustele vastuvõtlikuks teha, temale rõõmu valmistada elus, et iga ta üksik liige ennast tunda võis inimesena selle sõna tõsisel mõttes.

Selle ärkamisaja rahvameeste tähtsust võime meie alles nüüd täies suuruses tundma õppida ja hinnata.

Noorsugu, kes võrsus selles töö põnevas ajajärgus, kellel õnneks läks haridust saada — see oli praeguse ajaga võrreldes koguni raske — kasvas üles selles Eesti ärkamisaja mesinädalate õhkkonnas ja kahtlemata imbus sellesse ka tolleaegne ärkamisaja vaim. Kui selle noorsoo üksikud liikmed päälle hariduse veel varustatud olid hääde vaimuannetega — talendiga omal alal, siis oli nagu iseenesest mõistetav, et neist jälle omaaja rahvategelased — rahvamehed pidivad tulema. Haridus ja vaimuanded nagu kohustasivad neid selleks ja nad tundsid end eneses seda moraalset kohustust.

Nii sai ärkamisaja romantilise ideoloogiaga, mis põhjenes seekord ainult üheõigusluse ja arenemisvõimaluste nõudmisel, edasi kantud ja kindlustatud rahvusline tunne. See vaim oli nii tugev, et tõusesid mitte ainult rahva mehed, vaid rahvuslise kultuuri tööpõllule ilmusid ka n a i s t e g e -

l a s e d, kuigi neil tol ajal raske oli eelarvamisi ära võita, mis kuni viimase ajani on valitsenud, et naine olgu ainult kodu ja köögi jaoks.

Hääd vaimuanded, suur armastus asja vastu ja tugev tahe ennast maksima panna pidivad siin takistused äravõitma ja tolleaaja kitsastest oludest läbi lööma.

Miina Hermann

Siis, kui meil — Eesti rahval — kultuuriliselt veel peaaegu midagi ei olnud, ehk õige väha oli, oli tahtmine, püüdmine ja ohvrimeelsus rahvatöö vastu palju suurem, kui praegu.

Aukartuse ja imestusega kuuleme meie, praegune põlv, endise aja tegudest ja meeolust, mis avaldusid üldlaulupidudel ja teistel rahvuslikudel ettevõtetel. See on meie kangelaste ajalugu, kust võime ammutada jõudu ja vaimustust.

Meie elame ruttu. Sündmused, mis otsustava tähendusega on meist mööda lennanud ja meie olukorra nagu üleöö teiseks muutnud.

Ka see ärkamisaja noorem põlv ei saa loomulikult paigale jääda oma ajajärku, vaid on, aja ja oludega ühes sammudes, jõudnud kuni meie päevini. Ja ku nad kibedas tööhoos tagasi vaatavad, siis leiavad nad, nagu ootamata, et nende elukell juba kuuekümnendamat pauku hakkab lööma. Meie — praeguse noorema põlve — kohus on sarnastel juhustel nende elutööd tänuga hinnata, neile austust ja lugupidamist avaldada teenete eest, mis nad oma loova tööga rahvuslise kultuuri arengusse toonud:

Kuid sellel on päälle otsekoheste mõtte veel teine — sama tähtis ülesanne, ja see on moraalne mõju meie noorsoo vaimlise kujunemise päälle, milles peab kindlustatud saama rahvuslise idealismi edasikestmine ja tõus; seda enam, et see käesoleval majandusliste hüüdsõnade ajajärgul nagu tagaplaanile kipub jääma.

Nii pühitsesime aastate eest siinsamas ruumis kirjanik ja lavakirjanduse rajaja August Kitsbergi 60-aastast sünnipäeva, aasta tagasi võisime luuletaja Karl Eduard Sööt'ile sel puhul õnne soovida ja täna oleme kokku tulnud selleks, et austada meie ainukest naisheliloojat, milline fakt juba selle poolest iseäralik on, et terves ilmas naissoost heliloojad üksikud ja haruldased nähtused on. Meie oleme kokku tulnud, et vääriliselt pühitseda meie muusikalise „naisrahvamehe“, kui nii võib ütelda, aupäeva, kes ligi nelikümmend aastat Eesti muusikapõllul päälle Karl August Hermann'i aktiivsemat osa on etendanud — heliloojana, koorijuhina, orelkunstnikuna ja muusikaõpetajana. Meie oleme kokku tulnud sel puhul õnne soovima ja tänu avaldama sellele, kelle loodud laule iga laulja inimene Eestis tunneb ja laulab. — Meie oleme tulnud Miina Hermann'i austama.

Vaatame nüüd lähemalt tema noorepõlve elu ja neid olusid, mis võimaldasid temale sarnaseks muusikategelaseks saada. Miina Hermann sündis 9. veebruaril (uue kal. järele) a. 1864 Raadi vallas, Tartu lähedal — Kõrveküla koolimajas, kus ta isa kooliõpetaja oli. Ka siin tõestub veel kord asjaolu, et meie Eesti muusikategelased ja heliloojad suuremalt osalt kõik kooliõpetajate ehk köstrite lapsed on. See andis neile võimalust lapsepõlves muusikat kuulda, selle sees elada ja üleskasvada. Olid ju vanemal ajal kooliõpetajad suuremal määral ühtlasi ka laulu- ehk mängukoori juhtidena tegevad. — Pal-

judel olid aga päälle selle ka klaverid ehk orelid majas. — Vanematelt pärisivad nad muusika anded ja sellest kodusest muusikalisest õhkkonnast saivad nad kaasa armastuse ja püüdmise. Muusika hakkas neile meeldima, ja mis lapsepõlves meeldib, sellest jäävad terveks eluajaks kõige paremad mälestused.

Miina Hermann'i isa oli pärit Otepää kihelkonnast Kodijärve vallast. Ta jäi vara

Miina Hermann

Peterburi konservatooriumi õpilasena.

vaesekslapseks ja pidi juba 15-aastaselt mõisa põllule minema. See oli Pühajärve mõis. Mõisaomanik von Schrenk nägi teda kord põllul, hakkas temaga juttu ajama — poiss meeldis temale ja ta võttis teda omale kasvatada, andes sarnase hariduse, et ta küla kooliõpetajaks võis hakata.

Olgu tähendatud, et Schrenk'id oma inimesearmastuse ja lahke olekuga laialt tutvuvad olivad ja nad selle poolest teistest meie maa aadelist suurelt lahku läksivad. Lauluõpetaja Helene v. Schrenk, kes praegu Tartus elab ja ennemalt Peterburis ka mitmele Eesti soost õpilasele kas koguni ilma, ehk kergendatult tingimistel laulutunde andis, on selle Pühajärve mõisniku vennatütar.

Nii siis oli meie jubilaari isa kooliõpetaja,

kellel muusikalised anded ei puudunud. Ka ema oli muusikalisest perekonnast — Nõo kihelkonnast, Pangodi vallast. Sääli olla juba tema neipõlves kodu perekonnaliikmete poolt neljahäälega koraali lauletud ja olla see päris traditsiooniks saanud. Ema tõi selle laulu traditsiooni ka oma uute kodusse kaasa. Ka orel oli koolimajas, mida isa oli oma kulul ostnud.

Kuid veel ühte asjaolu tuleb arvesse võtta, mis Tartu ümbruses tol ajal muusikalist elevust sünnitas. Tartu Maarja kiriku tolleaegne õpetaja praost A. H. Villigerode oli rahvaga kõigeparemas vahekorras ja suur muusikaarmastaja, (pärast oli tema poeg Maarja kiriku õpetaja ja sai Moskva kindral-superintendentiks).

Sellel praost Villigerodel on suured teened Eesti laulukooride arendamises. Tema õhutusel oli peaaegu iga koolimaja juures laulukoor tekkinud, kuna kihelkonna laulukoor, millest enamasti kooliõpetajad, nende poolt kaasa toodud naislauljad osa võtsid, tema oma juhatusel töötas. Kuna noodivara sellel ajal veel õige väikene oli, siis muretses Villigerode ka selle eest. Nii ilmus tema toimetusel „Laulo salgokene“ ja mitmed teised kogud, mida ta ümberkaudsetele laulukooridele hinnata välja jagas sest noodi ostmisega oldi siis veel väga vähe harjunud, kuna see ka nüüdki palju edenenu pole. Nootide väljaandmise kulud katsus ta kontsertide ja pidudega kuidagi katta. Sarnasel eestvõttel ja agaral õhutamisel hakkas iseäranis segakoori laul, mis siis veel uus oli, kuna enne ainult meestekoorid tegutsesid, Tartu ümbruses jõudsasti edenema ja selleks tekkis soodne pind. Inimesed hakkasid laulu armastama ja tundsid sellest rõõmu. Nelja hääleline laul sai kooridest kodudesse kantud ja oli sääli armsaks ajaviiteks ning meeldivaks lahutuseks, kuid ühtlasi ka suureks hingeliseks kosutuseks raske igapäevase töö vahel. Ka Miina Hermann'i kodus oli see nii. Oli olemas igatahes pind selleks, et temast nagu pidi muusikakunstnik saama: vanematelt päritud hääd muusikaanded ja muusikaline ümbrus aitasid selleks kaasa, kuid armastus ja huudmine olid muidugi päätegurid ja neid tuleb tema enese kindla tahtega isiku arvele kirjutada: ei olnud mitte kerge väikesest külla koolimajast suure Veneriigi päälinna konservatooriumi pääseda.

Muusikalise eelhariduse sai ta kodus oma väikesel oreil peaaegu oma enese jõul. Ta

hakkas sääli koraale mängima — esiotsa kuulmise järele, — neid oli ta väga palju neljahäälega laulus kuulnud, need olid tal kõrvus ja sellepärast läks see tal väheseks katsumisega varsti korda. Oli üks koraal nii kätte õppitud, otsis ta Punschel'ist selle üles ja vaatas, kuidas see nootides välja näeb. Nii tegi ta nootidega tutvust ja nii õppis ta neid lugema, kuna ta teoreetiliselt neist midagi ei võinud teada. See algupärane võte viis ta varsti nii kaugele, et temal 7—8 aastana terve Punschel risti ja rästi läbi mängitud ja poolenisti pähe jäänud oli.

Et temal mäng ja noodi tundmine nagu poolenisti iseenesest läks, oli muidugi väga tähtis, kuid kui tulevasele heliloojale ei olnud mitte vähema tähtsusega ta tundeilm. Meie teame, et ta lapse hing alati tunnete külluses unistas ja täis oli kõikisugu romantilisi meeleolugutusi. Sellest ajajärgust annab selge pildi tema oma kirjutus „Laulu ja Mängu Lehes“ a. 1895, tähendab siis, kui ta konservatooriumi juba lõpetanud oli. Viieaastase lapsena viidi ta Kabina lastepidule, mida praost Villigerode oli korraldanud ja kus väikese Miina ristiisa David Virkhaus oma mängukooriga ka tegelane oli. Ta kirjutab: „Kõik see päev ujusin ma õnnes. Laste mängudest ei võtnud ma enam osa, vaid istusin lauljate ja mängijate lähedal ja kuulasin. Õpetaja — õnnis praost Villigerode tuli meie juure ja ütles: „Noh Miina, kas sa juba väsinud oled, et siin vanade seas istud ja laste hulka mängima ei lähe?“ Mul oli küll sant ennast väsinuks pidada lasta, sest ma olin muidu nii elav, et ema tihti ütles: „Sind pane või pilvede otsa ronima, küll sa ka sellega toime saad.“ Aga niisama halv oli mul ka õpetajale ütelda, et ma laste mängust ei hooli ja kuulan parema meelega laulu ja ristiisa mängu. Ma ei tunnud kõik see päev isu, jõin ainult jänu kustutamiseks vett: Muusika avas mulle uue ilma, tõi ette kõikisugused aimamised ja ma jäin sügavasse mõtetesse.“ Edasi kirjutab ta: „Muud ma mõelda ei saanud, kui Jumal, ilm ja muusika. Aga kust sai muusika ilma? Piiblliloo sellest midagi ei seisnud.“ Pika juurdlemise järele seakarjas käies, lindude laulu kuulates ja noodiraamatuid uurides sai talle selgeks, et muusikat luuakse ja seda teevad inimesed, kuid neil peab muusikaliselt midagi ütelda olema. „Ma katsun järele kuidas need laulud, mida laulame, tehtud on ja teen ka laulusid“.

Seda ta ka tegi, kutsus teised karjalapsed kokku, astus mätta otsa ja laulis neile kaua ja rõõmsalt, metsa, lillede, taeva ja päikese ilu kiites. See vaba improvisatsioon sõnas ja viisis meeldis kuulajatele niivõrd, et nad vaimustatult käsa plaksutasid, tema karja lubasid hoida, kui ta ikka ja alati nii laulaks.

Miina Hermann

peale konservatooriumi lõpetamist, a. 1896.

Ka isamaa armastus kasvas temale juba lapsena hingesse. Laulu, „Eestimaa, mu isamaa“ kuulas ta pühaliku ardusega, aga iseäranis Koidula tundelised isamaa laulud jätsid sügava mulje ta lapselikku meelde.

Laulu kohta:

„Mu isamaa on minu arm,
Ei teda jäta ma,
Kas peaks sada surma ma
Ta pärast surema.“

ütleb ta: „Vaimustav laul; ta ei olnud mulle mitte ainult luuletus, vaid südame soe tunnistus. Ma arvasin, et kõik seda laulu omale lipukirjaks võtavad“.

Meie näeme, et ta päälle muusikaliste tunnete omas noores eas ka sügava isamaa armastuse ja rahva töö oma hingesse istutas ja seda kogu oma eluajal on nii sõna, kui teoga tõendanud.

Sarnases nooruse romantikas ilutsedes kasvas temas ühtlasi muusikaline tahe niivõrd, et ta katseid hakkas tegema lauluvii-side loomises. Selleks oli ta tegutsemise järele jänunevale hingele suurt tõuget annud kooris laulmine, nende laulude oreil mängimine ja suur vaimline mõnutunne muusikast, mida tõstis ja selgitas iseäranis raamatu lugemine, mida ta isakodus kogemata leidis ja mille nimi oli „Joosep Haydn'i elukäik“. See oli põnev ja kaasakiskuv.

Punscheli ja teiste laulunootide mängi vine oli temale nende katsete juures ainsaks kooliks. Kuid varsti tundis ta terva muusikaline instinkt, et edenemine sarnasel teel pikaline ja puuduline on ja raamatu tarkuse asemel elav inimene palju rohkem anda võib. Ta ise leidis omale ka õpetaja. Ta oli laulunootide järele juba Dr. K. A. Hermann'i tundma õppinud, kes sel ajal Tartus elas ja Eesti muusikaelu juhtis. Dr. Hermann'i poolt oli hiljuti väljaantud laulude kogu „Eesti Kannel“. Neid oli Miina mänginud ja neist vaimustatud saanud. Dr. Hermann'i oli ta aga ka isiklikult juba mitu korda näinud, kui see „Vanemuise“ laulukoori harjutusi tegi ja kuhu isa teda oli kuulama viinud — muidugi ta enda tungival soovil. Nii ilmus ta isa seltsis ühel ilusal päeval Dr. Hermann'i juure, et temalt muusikaõpetust nii mängus, kui heliloomises saada.

Viimane, arusaades, et siin peab aitama, oli kohe asjaga päri ja lubas ühe tunni nädalas õpetust anda klaverimängus ja komponeerimises. Nüüd oli esimene samm muusikahariduse saamiseks astunud, misväärtusele Miinale — ta oli juba alles veel külakooli ajajärgus — nii umbes 14—15 aastane — suurt rõõmu tegi ja ta tuleviku sihtide kättesaamiseks uued tiivad andis. Ta ütleb ise selle kohta: „Nüüd hakkas uus elu. Ma tundsin, et sellele sihile jõuda minu suurem õnn on“. Sellest ajajärgust on laulud: „Isamaa, õitse sa“, „Kuldrannake“ ja vaimulik „Ma tõstan omad silmad mägede poole“.

Vaheajal lõpetas ta Tartu Schulze tütarlastekooli ja tung muusika järele oli selle aja jooksul aina kasvanud. Ees seisis tee mitte kuhugi mujale, kui Peterburi konservatooriumi. Missuguseid ainelisi raskusi siin kanda tuli, seda võivad aimata need, kes tolleaegset külakooliõpetaja majanduslist seisukorda tunnevad ja ühtlasi ka teavad milliseid kulusin nõudis Peterburi elu ja sääli õppimine konservatooriumis, kus kooliraha

ükski 200 rubla aastas oli. Kuidagi moodi saadi aga sellest üle, sest silmanähtavad vaimuanded ja Dr. Hermann'i kindel soovitus tegivad vanematele selle suure ohvritoomise kergemaks. Nii astus Miina Hermann, täis nooruse tuld ja vaimustust, kui ka püsiivat tahtejõudu 19-aastase noore neiuna a. 1883 Peterburi konservatooriumi prof. Homiliuse oreliklassi. — See on sama professor, kellelt ka meie pärastised organistid — heliloojad — Tobias, Kapp, Lüdig, Topman, Saar ja Süda õpetust said. Harmoonias andis temale õpetust prof. Siecke, kontrapunktis ja fugas aga prof. Johanson, kes oli Mendelssohn'i õpilane ja tüse teoretik.

Trehvas just nii, et oreli klass sel aastal

tühi oli ja Miina Hermann sääl ainuke õpilane. Nagu teada, õppisid säälse konservatooriumi oreliklassis ainult eestlased ja lätlased — vahest harva juhtus sinna ka mõni sakslane, kuna venelased loomulikult seda mänguriista ei harrastanud. Siis ei ole ime, kui mõnikord sääl klassis järg otsa lõppes. Johannes Kappel ja lätlane Sermuksl olid mõne aasta enne seda lõpetanud ja Konstantin Törnpu tuli paar aastat hiljem. Muidugi oli Miina Hermann siis ka ainuke Eesti soost õpilane konservatooriumis, sest ka Jaan Tamm — pärastine Peterburi konservatooriumi metsasarve professor ja inspektor — tuli sinna mõni aeg hiljem.

Järgneb.

Kontsertide ülevaade.

Tallinn.

Möödunud ajajärgus, alates uuest aastast kuni poole veebruarini, olid Tallinnas järgmised kontserdid, mida tähelepanna võisin: Mendelssohni oratoorium „Elias“, 10. sinfoonia kontsert, 27. rahvakontsert, mis sisaldas hra **Artur Kapp'i töid**, Mozarti „Requiem“, 4. kammermuusika õhtu ning oreliõhtu Kaarli kirikus.

Mendelssohni oratoorium „Elias“ kanti ette „Estonia“ kontsertsaalis 15. ja 21. veebruaril A. Topmani juhatusel, sinfoonia orkestri ja E. M. O. kaastegevusel.

Oratoorium on oma iseloomu poolest vaimuliku sisuga eepiline muusikateos. Sihin jutustab autor objektiivselt erapooletult mingisugusest kangelaslikust sündmusest, ehk kangelasest enesest. Kangelane keeldub üldsuse kasuks isiklikust õnnest. Heroism, kangelaslikkus võib elus mitmesugusel kujul avalduda. Näituseks suurejoonelistes, rasketes kavatsustes, julgetes ettevõtetes, ennastalgavates tegudes, mis vahest elugi nõuavad jne. Kangelane võib olla prohvet, kes kõiki inimesi oma usku püüab pöörda; kangelane võib olla luuletaja, kellel tung on kõikide südameid oma ideaaliga vallata; kangelane võib olla mõtleja, kes tahab valgustada terve inimkonna mõistust; ta võib ka olla harilik inimene, kes paneb kaalule oma elu hukkuva päästmisel. Kõigil neil juhtumistel püüab kangelane, omades suurt tahtejõudu, vankumatult saavutada sihti üldsuse nimel, vaatamata tõkete, tagakiusamiste ehk needuste peale. Sarnaste kange-

laste ilmumine mõne rahva ehk terve inimkonna hulka, on nende masside elus ülevaks nähtuseks. See heroismi idee ongi iga oratooriumi põhimõte.

Mõni päev enne oratooriumi „Elias'e“ ettekandmist andis hra Topman „Estonia“ kontsertsaalis lühidalt ja üldarusaadaval kujul esialgseid seletusi ettekantava oratooriumi kohta. Oma seletustes andis ta üldmõiste oratooriumist, ühes lühikese ajaloolise ülevaatega, pakkus pildi kõne all oleva oratooriumi struktuurist ja andis lühikese kirjelduse iga ettekantava numbri sisust. Et seletusi illustreerida, kandis koor klaveri saatel rea katkendisi oratooriumist ette. Sarnased seletused on laiemale publikumile väga tähtsad üldmuusikalise arenemise mõttes.

Solistidena esinesid proud Brehm-Jürgenson ja Veem-Romanoff ning härrad Ots ja Viitol.

Pr. Brehm-Jürgenson, kui kauaaegne oratooriumide ettekandja, tõi oma numbrid stiilselt kuuldavale. Ainult tänu omal ajal saadud soliid koolile, võis ta tõlgitseda sarnast rasket aariat, kui „Kuule, Israel“. Pr. Veem-Romanoffi osa vastas ta hääle registrele. Alumine register kõlas tuntavalt paremini ülemisest. Kõige enam õnnestas tal soolo „Jää rahule, hing“. Hra Ots laulis tagasihoidlikult, mis täiesti vastas tenori väiksele osale selles oratooriumis. Hra Viitol on tüüpiline oratooriumi ettekandja. Ta on eepiline laulja, mis just iseloomustav oratooriumile. Kõige paremini õnnestasid

tal aariad „Abrami, Isaki, Israeli Jumal“ ja „Ju saab sest küll“. Koor laulis, nagu ikka, kindlalt ning ühetasaselt. Eriti nimetamisväärt oleksid järgmised koorid: „Au Jumalal“, „Paali preestrite“ koorid ning „Püüa, püha, püha Seebaot“.

Paljud praeguse aja heliloojad ei rahuldunud muusika põhimõtetega, mis andis meile klassikute ajajärk ning järgnev periood. Nad püüavad luua tuleviku muusikat, uut, ajaloole veel tundmatutel alustel. Nad ei rehkenda järeltulevuse seadusega. Ilmub rida uusi teooriaid muusika sisu üle, ning paljud uued helitööd vastavad nimetatud teooriatele. Näituseks: ühed püüavad helidega väljendada möödaminevaid meeleolusid, teisi ei huvita ideeline sisu, vaid ainult helide värv (Farbe-Klang): kolmandad, olles huvitatud ideelisest sisust, vaatavad helivärvide peale ainult kui väljendusabinõu peale; neljandad võtavad lähtekohaks selle oletuse, et muusika on elutõe peegeldus ja kuna elus on peale ilu veel inetusi ja veidrat, siis on ka muusikas lubatud inetused ja veidrused. Küsimus seisab muidugi ainult selles, kuivõrd eluvõimulised sarnased sihid on.

Hra Biek, kes 10. sümfoonia kontserdil oma sümfoonia (Opus 11) ette kandis, kuulub tingimata ühte, eelpool nimetatud nüüdisaja heliloojate gruppi, kes ei hooli järeltulevuse seadusest. Õigemini: mõnel juhtumisel võib teda ühte gruppi paigutada, kuna teistel juhtumistel — mõnda teisse gruppi.

Hra Biecki sinfoonias on kolm jagu. Esimeses jaos võib leida vormi, millele autor hoidub; teises ja kolmandas jaos on seda aga raske leida. Teemad on üldiselt nõrga kantileeniga, väljaarvates vast kõrvalteema esimeses jaos ja esimene teema teises jaos. Palju teravaid ja läbilõikavaid dissonantsi. Palju vaske ning löökriistu. Orkestraalsete efektide ja instrumenteerimise mõttes leidub palju huvitavaid kohti. Nähtavasti on kõlalised efektid autoril peasihtiks. Pole näha üldist ideelist sisu ja väljatöötamist. Kui aga autoril oli sihtiks kirjutada programm-muusikat, siis on tarvilik juure lisada kava. Igatahes, et analüseerida, peab partituur käepärast olema.

Selsamal õhtul esines hra Biecki veel solistina Liszt'i A-duur kontserdis. Selle kontserdi kandis hra Biecki tõepoolest hiilgavalt ette, niihästi tehnilisest, kui ka muusikalisest küljest.

Selle kontserdi eeskavas oli veel Wagneri

„Faust-Ouverture“- mis hra Kulli juhatusel ette kanti.

Vastandina mainitud modernistlikele vooludele, on ka praegusel ajal muusikas vool, mis ei katkesta ühendust sellega, mis loodud muusika alal endistel ajajärkudel. See vool peab iseäranis kuulsate klassikute põhimõtetest kinni ja jätkab nende poolt saadud päranduse väljatöötamist. Ühest küljest peab see vool kinni klassikute poolt väljatöötatud normidest; teisest küljest ei jää ta aga kunagi elust maha ja viib teadlikult oma loomingusse palju uut, nagu seda elu nõuab. Selle voolu järelkäijate hulka kuulub kahtlemata meie helilooja hra Artur Kapp, kelle helitöödest oli kokku seatud 27. rahvakontserdi eeskava, mida juhatas autor ise.

Suurem jagu eeskavast koosnes helitöödest, mis kuuluvad helilooja noorpõlve tootangusse. Sarnased oleksid ouvertüre „Don Karlos“, „Sérénade triste“, sissejuhatus kantadaile „Paradiis ja Peri“ (helitöö, mida helilooja esitas Peterburi konservatooriumi lõpetamisel), „Sinfooniline süit“ Eesti viisidest. Nendest väärrib suurimat tähelepanu „Sinfooniline süit“. See on huvitav rahva viiside, orkestreerimise, teemade keerulise väljatöötamise ja tõusu poolest. Selle süidi kirjutas helilooja, kui ma ei eksi, „Vane muise“ avamispäevaks.

Hilisematest töödest kandsid ette hra Bööcke „Prelüüdi“ cellole orkestri saatel ja pr. Hellat-Lemba ühe aaria oreli kaasmänguga. Prelüüdi cellole on iseendast tänulik number ettekandjale oma laialt käsitatud kantileeni tõttu. Veel suuremat huvi pakub aaria sopraanile ühes oreliga. Aaria on kirjutatud puhtkiriklikus stiilis. Ta on kantileeni ja akkompanimendi poolest lihtne ning kaunis. Selle töö kirjutas helilooja läinud suvel maal, rõhutuna meie patuse elu äratundmisest. See oleks teatavas mõttes helilooja piht.

Nagu meie kuuleme, lõpetab helilooja peatselt oma suure helitöö (sinfoonia). Loodame, et teda juba lähemas tulevikus kuulda saame.

4. Kammermuusika õhtu, prof. A. von Glehni poolt korraldatuna, oli pühendatud Schumann'i helitöödele. Eeskava tähtsaks palaks oli trio viiulile, cellole ja klaverile, härrade Pappmehl'i, von Glehni ja Padva ettekandel. Eeskava sisaldas veel rea Schumanni romansse, mis pr. Glehn ette kandis ja „Karnevali“, mille hra Padva män-

gis. Terve eeskava oli luulelis-unistavat laadi ja sooritati iseloomuliselt, nagu seda Schumanni luuleline romantism nõuab. Trios saavutasid härrad ettekandjad hea ansaambli. Schumanni romanssides, mis ülistavad suuremalt jaolt armastavat naist, tundus vastav meeleolu. „Karnevalis“, pakkus ettekandja rea mitmekesise sisuga iseloomustavaid pilte. Uhe sõnaga — intiim-luuleline muusika-õhtu.

Uue oreli omandamise tõttu oli Kaarli kirikus 28. jaanuaril pidulik oreli kontsert. Külalisena kutsuti mängima kuulus Läti orelikunstnik A. Kalnin, kes esines Cesar Francki koraali-variatsioonidega. Eeskava sooritamises võtsid osa veel meie paremad Eesti orelikunstnikud hrad A. Kapp oma loodud koraali-variatsioonidega „Su poole Issand südamest“, ja M. Lüdigi Bachi „Passacaglia“ga. Solistidena esinesid pr. Masing-Grünberg, hrad Arder ja Pappmehl.

Meie arvates ei oleks ülearune, kui hra Lüdigi, olles Kaarli kiriku organist, esineks mõnes ajakirjas enam-vähem täpisele seletustega uue oreli kohta, näidates ära ta omadusi ja väärtusi, niihästi tehnilises, kui ka esteetilisest mõttes, seda enam, et see orel, nagu kuulda, on üks suurematest kogu Põhja-Euroopas.

On selge, et uut, värvirikast Kaarli kiriku oreli ei tule mitte ainult jumalateenistustel tarvitada, vaid teda võib ja peabki kasutama rikkaliku kirikumuusika literatuuri ettekandmisel, et võimaldada laiemale rahvahulgale sellega tutvuneda. Selle sihi saavutamiseks korraldatakse igal nädalal Kaarli kirikus kõigile kättesaadavad waimulikud kontserdid. Sarnaste seast oleks nimetamiseväärt Mozarti „Requiem“, mille laulukoor „Ilo“ ette kandis hra D. Orgusaare juhatusel ja oreli saatel (M. Lüdigi).

Arusaadav, et orel ei või täielikult orkestri aset täita, kuid siiski, teatava määrani, saab orel seda teha, iseäranis just waimulikus muusikas. Nähtavasti ei tunne aga ettekandjad veel täielikult uue oreli akustilisi tingimisi, sest tihti kattis orel koori. Mis koorisse puutub, siis vaatas ta oma ülesande peale tõsiselt. Võrdlemisi kõige paremini tulid kuuldavale „Dies irae“ ja „Lacrimosa“. Solistidena esinesid pr. Lüdigi-Sinkel, prl. Orav, hrad Põlluaas ja Hansen. Solistide numbritest võiks nimetada „Tuba mirum“it“, milles esmalt solistid üksikult esinesid, ühinedes lõpuks kvartetiks. P. Rammul.

Tartu.

Tartu muusikaline elu kontsertide näol on sellest saadik palju kahvatumaks jäänud, kui „Vanemuine“ sinfoonia orkester oma talvise tegevuse ainelistel põhjustel lõpetama pidi 1921. aasta kevadel. On väga kahju, et siin olud kunstilisele arenemisele nii väga ebasoodsad. Tartus õpib suur hulk ülikooli noorsugu, kellele muusika kuulamine, iseäranis sinfoonilisel alal, nii väga tarvilik oleks. Tahaks loota, et siin kord võimalused peaks leiduma seda teostada, muidu jääb Tartu, see Eesti kultuuriline tsentrum, muusikalises arenemises täitsa kõrgu.

Ka solistide kontserdid on viimasel ajal vähemaks jäänud. Kaebatakse: „Suured kulud, väikesed sissetulekud.“ See kõik ei anna meie vaimlise keskkoha kunsti huvidele mitte kõige paremat tühnust.

Võõrastest kuulsustest esinesid meil enne jõulu Smirnov ja Orlov.

Esimene, see ilmakuulus Vene tenor, kes aastat kümme tagasi oma kunstilise hiilguse tipul seisis, ei kütkesta mitte nii palju oma muusikalise tõlgitsemise sügavusega, kui oma ideaalse häälematerjaali ja kooliga. Kahjuks on aga ajahammas ta häälesse mõned jäljed jätnud.

Kuna ta enne joovastada võis oma imeilusa hääle tämbri, kandvuse, paenduvuse, jõu ja pianissimoga, jätab ta nüüd nende peale, kes teda siis kuulsid, juba teatud pettumuse tunde. Teistele aga, kes teda endise ajaga võrrelda ei saa, võib ta aga praegugi suurt muusikalist naudingut pakkuda.

Nikolai Orlov, noor Vene pianist Moskvast, on viimase paari aasta jooksul üleilmlise klaverikunstniku kuulsuse onianandanud. See on klaveri poeet sõna kõige paremas mõttes. Ta ettekanne on täis joovastavat ilu, kõlalist kultuuri, peeneid varjundisi, vaheldusrikkaid meeleolusi ja tabavat karakteristikat. Ta mängu suur mõju ja edu kuulajate peale on tingitud imepuhast, rütmiselgest tehnikast, ideaalsest löögist, kõlavärvi vaheldusrikkusest ja haruldasest, peenemaitselisest muusikaalsusest.

Pianistidest esines läinud aasta lõpul veel ungarlane Géza von Nagy — Budapesti konservatooriumi professor. Ta eeskavas oli peale Bachi kromaatilise fantaasia ainult Ungari heliloojad: Liszt, Dohnányi, Jara y, Szendi.

Ungari muusikaline arenemine on käinud sama rada, nagu Austria ja Saksa oma, olles nende maadega poliitiliselt, kui ka vaimliselt kõige lähedamas ühenduses. Siin on leida klassikalist käsitusviisi, romantilist voolu ja kaldumist modernismi poole. Kõiges selles on aga esitatud tunduv rahvusline noot, mis neid töid omapärasusega rikastab.

Pianist väljendas omis ettekankeis küpset kunstilist arusaamist ja tõsist muusikalist tõlgitsemist, kuigi ta tehnika ühtluse poolest veel mõndagi soovida võiks.

Meie oma lauljatest kontserteerisid Sinaida Jurjevskaja ja Tenno Vironi, esimene läinud aasta novembrikuul, teine 23. jaanuaril.

Jurjevskaja — rahvuse poolest venelane, kuid Tartus sündinud ja üles kasvanud, lõpetas Peterburi konservatooriumi, oli paar aastat Maria teatris ooperilauljaks ja hakkab nüüd, peale õnneliku kontsertreisuga Saksa ja Hollandi mail, kus ta ka ooperites esines, üleuroopalist tunnustamist leidma. Jurjevskaja laulu teeb iseäranis veetlevaks ta südamlik, otsekohene tõlgitsemine ja ettekantava muusika sügav arusaamine. Selle kunstilise sisu mõjuva edasiandmise võimaldavad ta peen muusikaline maitse, tugev temperament, ilusalt väljaharitud, selge tämbri hääled ja hea diktsioon. Sõnade hääldamine mitmes keeles (Vene, Saksa, Itaalia, Eesti, Prantsuse) on eeskujuliselt selge ja ilus, mis tunnistab, et lauljal hea kõrv ja peen arusaamine iga keele foneetilisest iseärsusest.

Et Tenno Vironi' l rikkalik, külluse poolest otse haruldane häälematerjal on, seda võisime juba aastate eest tunnistada ta esinemiste põhjal. Kahjuks kannatas ta ettekanne enamalt mitte küllalt küpse muusikalise tõlgitsemise ja liialdase forsseerimise all. Nüüd hakkab ta rõõmustaval viisil sellest üle saama. Ta ettekanne on kultuurilisemaks, loogilisemaks ja loomulikumaks läinud ning võib muusikalise mõnuga ta laulatuslist heroilist tenorit kuulata, isegi nautida, millise edasiarenemise ja enesekriitika puhul temale tõsiselt õnne soovime, kuigi ühes ja teises asjas ta muusikaliste võtete poolest teisel arvamusel võib olla. Tenno-Vironi koht on loomulikult ooperis, millise asjaolu peale „Estonia“ ooperis, kus tenorisi mitte külluses ei ole, oma tähelepanu võiks pöörda.

Kooridest esines meil Karl Leinuse

lastekoor (22. okt.) ja lauluselts „Ilo“ segakoor D. Orgussar'e juhatusel (6. dets.)

Esimene andis kaks kontserti — ühe ilmaliku Vanemuises ja teise vaimuliku Pauluse kirikus. Kuna esimene kõlaliselt õnnestas, tunnistust andes herra Leinus'e püsivast tööst, mida näitas koori distsipliin, täpipoole ja kõlaline puhtus, ei saanud teine kontsert mitte neid tagajärgi kätte: laste hääled olid eelmisest laulmisest väsinud ja pikalised kiriku viisid on neile üldse raskemad väljapidada.

Eesti riiklusest saadik on Tallinn teguvõimsate segakooride poolest õigepalju edenenud. Kuna mõni aasta tagasi sellel alal ainult A. Topman'i juhatusel oleva Estonia muusika osakonna segakooriga tõsiselt rehkendada võis, kui täiesti soliid asutusega, mis oma ülesandeks säädnud, pääle oratooriumi muusika, Eesti koorilaulu igakülgselt kultiveerimise, on selle eeskujul viimasel ajal tekkinud terve rida koore: „Tungali“ Kasemetsa noorte koor, Leinus'e lauluselts — kõik töötavad sellel alal, et Eesti koorilaulu kunstimaitselises ettekandes rahvahulkadesse viia.

Kultiveeritud meeskooridest on „Tallinna Meestelaulu Selts“ K. Tüürpu juhatusel omal alal tähtsamaks, pea ainukeseks teguriks.

Lauluselts „Ilo“, mis alles hiljem on tekkinud, on ka ennast sellele kultuurilisele tegevusele rakendanud ja oma küllaldase häälematerjali, kui ka energilise juhi D. Orgussar'e töö läbi nii ruttu kasvanud, et ta laulupidu ajal toime sai sarnase ettevõttega, nagu Mozarti Requiem'i ettekandega, mis on üks raskematest töödest koori literatuuris. Hiljuti kordas ta seda Kaarli kirikus. Koor tegi detsembris külaskäigu Riias, andes sääl kaks kontserti ja leides Läti publikumi kui ka arvustuse poolt sooja vastuvõttu, peatas ka Tartus, et siin oma külaleiba pakkuda. Kuigi hääled eelmistest kontsertidest väsinud olid, võis siiski märgata, et ettekande suhtes tublisti tööd oli tehtud. See väljendas kindlat rütmi ja mitmekesiseid dünaamilisi varjundisi, mis meeolelu löid. Eeskava sisaldas Miina Hermann'i, M. Lüdig'i, M. Saare, A. Lemba ja J. Aaviku laule, kuna sääl oli kaks uut D. Orgussar'e helitööd: „Kiige laul“ ja „Lõikaja laul“, mis oma rahvatoonilise koloriidi ja julgete võtete poolest huvi pakuvad, kuna nende stiili puhtus just täiesti läbiviiduna ei tundu.

Kahel eelnimetatud kontserdil (Leinus ja Tenno-Vironi) oli kaastegev prof. Teodor

Lemba. Tema, meie nooremate pianistide senior, on vististi praegu kõige küpsemas kunstniku eas, ta talent on juba noorustungi otsimiste ajajärgu puhastustulest läbikäinud ja võib nüüd esineda, varustatud hää tehnikaga vabalt, küpselt, stiilipuhtalt, mis muusikalist nautijat täieliselt rahuldab.

Tartu oma kooridest avaldavad suuremat tegevust Miina Hermann'i lauluselts, hiljuti asutatud Meestelaulu selts ja Üliõpilaste se-

gakoor. Esimene esines Miina Hermann'i jubileumil, teine iseseisva kontserdiga, mille kohta A. Läte „Postimehes“ kiitva arvustuse andis. Üliõpilaste segakoor pani toime novembri-kuul akadeemilise kontserdi ülikooli aulas, Tallinnas külaskäigu kontserdi ja kavatseb enne Lihavõte pühi Riiga Läti üliõpilaskoorile külla sõita ja kontserdiga esineda, mille eeskavas Eesti rahva-muusika põhjal loodud helitööd on. J. A.

Kroonika.

Kodumaa.

A. Läte uus helitöö. Meie vanem helilooja Aleksander Läte on hiljuti lõpetanud helitöö, nimega „Vaba Eesti“. See on patriootiline kantaat segakoori, soolo ja klaverile, oreli ehk harmooniumi ja pasuna kvartetti kaastegevusel, mitmes osas, ühes melodeklamatsiooniga. Kantaat on nii seatud, et ka üksikuid osasi kergesti ettekanda võib. Helitöö on Vabariigi aastapäevaks kirjutatud ja kantakse 24. veebr. pidustusel Tartus autori juhatusel esimest korda ette.

Tartu Meestelaulu Selts. Läänud aasta lõpul asutati Tartus J. Simm'i eestvõttel meestelaulu selts, mille avamiskoosolekut 20. jan. peeti, ja kus juhatus valiti järgmises koosseisus: esimeheks E. Martinson, laekahoidjaks K. Veidenbaum, kirjatoimetajaks F. Lambert, varahoidjaks ja korraldajaks Chr. Kallas. Koori juhatajaks on Juhann Simm. Koor esines juba detsembri kuul oma esimese kontserdiga, mida A. Läte kiitva arvustuse järele õige kordaläinuks peab lugema. Koori on koondunud peaaegu kõik Tartu paremad meeskoorilauljad ja nende arv ulatab praegu juba üle kuuekümnelt.

Eesti ja Läti dirigentide vastastikune külaskäik. Estoonia muusikajuht Raimund Kull olla Läti ooperi juhatuselt Riias kutse saanud seal ühte sinfoonia kontserti Eesti helitöödest juhatada.

Samuti tuleb Tallinnasse Riia ooperi kapellmeister ja direktor Teodor Reiter, et Estoonia sinfoonia orkestriga ühte Läti helitööde õhtut anda. Kuulu järele saavat ka mõlematel kontsertidel solistid esinema.

Mees-soolokvartett Estoonia ooperijõududest on asutatud järgmises kokkusaades: Sällik — I tenor, Ots — II tenor, Arder — I bass, Hansen — II b. Kvartett on Tallin-

nas laulnud ja juba esimesel etteastel häid tagajärgi saavutanud. Teodor Lemba ütleb selle kohta „Päevalehes“ muu seas järgmiselt: „Hääled sobivad hästi kokku ja jätavad ka kunstiliselt kõige parema mulje oma hooga ettekandega. Ainult ansaamblis (kooslaulus) tundub veel kvartetti noorust, sest nemad ei ole veel küllalt kaua koos laulnud, nõnda et hääled täitsa kokku sulaksid. Kvartett väljendas palju õrnust A. Läte laulus „Kuld-rannake“, kuna Miina Hermann'i „Meeste laul“ tuli publikumi tungival nõudmisel kordamisele.“

Uued lauluseltsid Tartus. Peale „Tartu Meestelaulu Seltsi“ on siin hiljuti ka kaks kirikumuusika seltsi registreeritud, mis mõlemad ennem töötasid kirikukooride nime all. Need on „Tartu Pauluse kirikumuusika selts“ ja „Tartu Peetri kirikumuusika selts“. Mõlemad töötavad õige agaralt, mitte ainult oma otsekohese ülesande — kirikumuusika kallal, vaid harrastavad ka ilmalikku koorilaulu, pannes toime omavahelisi perekonnaõhtuid muusikalise eeskavaga, mida tuleb tervitada, kui mõjuvat abinõu laiemate rahva-kihtide tutvustamisel hää muusikaga. Esimeses on juhatajaks hra P. Kivi, kuna teises juhatab Tartu Kõrgema Muusikakooli orelitõpetaja J. Kärt, kes ühtlasi ka Peetri kiriku organist on. Viimane kavatseb oma kooriga kevadel ettekanda Bekker'i reformatsiooni kantaati.

Tallinna Kaarli kiriku uus orel. Pühapäev, 20. jaanuar jääb Kaarli kiriku ajaloos suureks muusikaliseks mälestus- ja pidupäevaks. Sel päeval oli uue orelilõpulik üleandmine ja vastuvõtmine. Selleks oli ka meie lõunapoolse naabrirahva parem organist ja helilooja Alfred Kalnin Riias Tallinna palutud, et osa võtta ühes meie organistide Arthur Kapp'i ja

Mihkel Lüdigi'ga vastuvõtmise muusikalises komisjonist, kui ka sellele järgnevat pidulikust kontserdist, mis teiste solistide — pr. Maasing-Grünberg'i hra Arderi (laul) ja viiulikunstniku A. Pappmehli kaastegevusel ära peeti.

Orel on valmistatud kuulsas Walckeri vabrikus, mis asub Württembergis — Ludwigsburgi linnas, ja on üks kõige suurematest mänguriistadest kogu põhjamaal.

Kuid mitte ainult suurus, vaid ka registrite mitmekesisus — neid on kolmel manuaalil ja pedaalil kokku 87 — on selle keerulise muusikaaparaadi juures tähtsapanu väärt. Et oreli ehitamise tehnika järjest edeneb, siis on uuel oreil teiste hulgas ka sarnased registrid (kõlavärvid) mis vanematel oreritel puuduvad ja mis kõlalise värskuse ja koloriidi poolest uue oreli paljudest teistest kõrgemale asetavad. Neist uuendustest oleks nimetada esimeses manuaalis „Bauernflöte 2“ „Fernihorn 8“, teises manuaalis „Nachthorn 8“ ja kolmandas „Basson 16“, „Horn 8“ ja „Vox humana“ (inimese hääl), mis oma kõlaga õige huvitavalt lauluhääli imiteerida võib.

Kõik see kogu aparaat, tehnilised uuendused ja kerge käsitusvõimalus lubab huvitavaid kombinatsioone ja kõlaefekte saavutada, mis iseäranis Kalnini mängus välja paistis (Cesar Franck — koraal nr. 3, a moll, Peeter Süda fuga — g moll).

Kontserdi avas Kaarli kiriku organist M. Lüdigi Bach'i Passacaglia'ga, mis on üks keerulisem töö oreli literatuuris ja tarvitab ettekandes suurt orelitundmist ning tehnikat, kuna Kapp omad huvitavad variatsioonid koraali peale „Su poole Issand südamest“ kuuldavale tõi. Kirik oli tungil rahvast täis, kes suure huviga uut mänguriista kuulas.

Olgu veel öeldud, et sarnasel hiigla aparaadil on helide sünnitamiseks kokku 5196 vilet ja toru ning nende hüüdmapanemiseks töötavad kaks elektri mootori, mis kahe ventilaatori kaudu õhku annavad.

Kaarli kogudus on siin kiriku-muusika edendamisele suure materjaalse ohvri toonud, kuid ühtlasi sellega ka suure kultuurilise sammu astunud, mille üle kõik muusikast huvitudjad, kui ka religioonilise ilmavaate pooldajad võivad tõsist rõõmu tunda.

Oreliõhtud Tallinnas. A. Topman — Jaani kiriku organist on Tallinnas juba mitme aasta jooksul oreliõhtuid korral-

danud, mis viimasel talvel järjekindlalt ära peetakse igal kolmapäeval. Uue oreli saamisega on ka Kaarli kiriku organistil M. Lüdigi'ga sarnaste õhtute andmine võimalikuks saanud ja need peetakse seal igal teisipäeval. Peale oreli mängu võtavad neist ka solistid osa. See on väga rõõmustav nähtus, et laiematele kihtidele sarnane võimalus on loodud vaimuliku muusikat tundma õppida ja maitseada.

See vääriks järeletegemist ka teistes kirikutes ja linnades.

Tartu lastekoor, mis mineval talvel asutati, on tänavu V. Pedosoni juhatusel hääde tagajärgedega töötanud, mida 17. veebr. ärapeetud kontsert tõendas.

Cellokunstnik Raymond Bööcke — Tallinna konservatooriumi professor ja Estonia sinfoonia orkestri soolo-cellist pühitses 20. veebr. oma 30-aastast muusikalise tegevuse jubileumi, mil puhul jubilaar Estonia kontsertsaalis prof. Arthur Lemba kaastegevusel kontserdi andis.

Muusikalehe väljaandmiseks on Haridusministeeriumi nõukogu Lauljate Liidule 130.000 marka toetust määranud.

Vanemuise teatri muusikajuht Johan Simm on Riigivanema käsutada olevatest summadest 100.000 marka saanud väljamaa reisiks. Hra Simm kavatses Pariisi sõita.

Võru Kandle selts paneb toime eeloleval suvel suurema kontserdi endiste aastate eeskujul. Ümberkaudseid laulukoore kutsutakse üles sellest osavõtma ja ühislaulus esinema. Selleks on eeskavasse üles võetud järgmised laulud: Tobias — „Eks teie tea“, M. Saar — „Vihmakene, vellekene“, K. Türnpu — „Kodutalust lahkumine“, M. Herman — „Ta lendab mesipuu poole“, „Noore kotka laul“, J. Aavik — „Karjapoiss“, K. Pütsep — „Ehitagem Eesti kodad“.

Peale ühendatud kooride ettekannete kavatsetakse ka võistluslaulu üksikute kooride vahel toime panna.

Muusikaajakiri „Helikund“, mis mineval aastal „Estomuusika“ väljaandel ilmus ja uuest aastast seisma jäi, teatab selle kohta järgmist:

„Muusikaajakiri „Helikund“ lõpetab uuest aastast oma ilmumise, kuna Lauljate Liit omalt poolt sarnast välja andma hakkab. Kahel enam-vähem ühetaolisel muusika ajakirjal on ilmuda võimata. O.-ü. „Esto-muusika“, kelle toetusel muusika ajakiri „Helikund“ senini

ilmus, oli varem sunnitud seda tegema muusikaringkonna soovil sarnase ajakirja puudusel, et aga Lauljate Liidu algatusel see puudus kõrvaldatud, siis saadab muusikaajakirja „Helikunna“ talitus senistele tellijatele nende tellimise rahad tagasi, soovitades Lauljate Liidu poole pöörata uue ajakirja tellimisega“.

L. Neumann, kes viimasel ajal väljamaal — Itaalias ja Saksas ennast, peaaesjalikult laulu pädagoogiks täiendas, on hiljuti kodumaale jõudnud ja kavatseb esialgu Tartus oma tegevust alata.

Väljamaa.

„Rahvusvahelise kaasaegse muusika selts“ ja Praaga laulupidu. Sarnase nimega selts asutati paar aastat tagasi. Tõuget selleks andsid Mahleri - püha kontserdid Amsterdams, kus pääle pika sõjaaja jälle kõik rahvused üksteise kõrval võisid istuda — ilma tüli ja vaenuta, et ühist kunsti teenida.

Seal tõusis mõte sarnaste neutraalsete muusikapidude kordamiseks, mis paremini, kui kõiksugused poliitilised kokkulepped ja lubadused rahvaid õpetavad rahulikult koos elama. Seltsi peajuhatus asub Londonis, kuna osakonnad igal maal iseseisvalt tegutsevad.

Seltsi siht on praeguse aja heliloojaid toetada, nende töid laiali laotada, muusikeride rahvusvahelisi suhteid sõlmida ja kõik maid üksteise loominguga tutvustada. Iga aasta tahetakse üks üldine muusikapidu toime panna. Esimene sarnane muusika pidustus oli mineval suvel Salzburgis — Mozarti hälli juures. Tänavu suvel korraldab seda Tšehho-Slovakkia osakond Praagas laulupeo näol 31. mail, 1. ja 2. juunil.

Ka Eesti Lauljate Liit on kutse saanud sellest osavõtta. Viimane pööras selles asjas meie paremate laulukooride poole, kuid, nagu kuulda, ei saavat ükski nendest kutset vastu võtta, nimelt, liiga suurte kulude pärast.

Läti üldine laulupidu peetakse Riias 1925. aasta juunikuul. Sellekohased üleskutsed olla juba üle maa laiali saadetud ja neis tuuakse ette Eesti laulupidu ilusat eeskujut. Eeskava kokkusaadmise asjus tahavad aga lätlased meist ette minna. Nad on, nimelt, väljakuulutanud võistluse 12 parema ja kohasema koorilaulu peale, määrates auhindadeks 150.000 Läti rubla. Auhinnamõistjaks olla ka meie helilooja Mart Saar palutud, nagu üks Tallinna leht teatab, kuid sellekohast kutset pole M. Saar seniini veel saanud.

See on lätlastel esimene laulupidu iseseisvuse ajal.

Eesti õhtu Budapestis. Nagu ajalehtedest lugesime, pandi hiljuti Ungari pealinnas Eesti muusika-õhtu toime. Nüüd toob „Postimees“ selle ilusa kordamineku kohta järgmise sõnumi:

Eesti õhtu Budapestis (Ungaris).

22. jaanuaril korraldas Budapesti üliõpilaskoor muusika akadeemia suures saalis Eesti õhtu. Pidulavati Eesti hümni, mis arvurikka kuulajate hulga poolt püsti seistes suurte kiiduavaldustega vastu võeti. Peale seda näitas ajakirjanik Dr. Andor Spur, kes möödunud suvel ühes üliõpilaste laulukooriga Eestis viibis, udupilte meie ilusamate paikadest, andes seal juures ülevaate Eesti ajaloo.

Suurt tähelepanu äratasid tuttavama Ungari kunstniku Dr. Imre Molnari ettekanded Aino Tamme rahvalaulude kogust. Kunstnik kandis laulud ette Eesti keeles.

Koorid kandsid kahes osas ette Miina Hermann'i „Meeste laulu“ ja A. Kapp'i „See on Eesti laul“ ja kaks laulu A. Tamme kogust: „Lapse põlves“ ja „Tule koju“. Juhatas Jenő Kereszky.

Kõiki ettekandeid kuulati suure tähelepanelikkusega ja tormiliste nõudmistega peale tuli neid korrata.

Lõpuks tänas pr. Osso-Uusen pidulisi Eesti keeles, missugused soojad sõnad Dr. A. Bán Ungari keelde tõlkis.

Pidu korraldab lähemal ajal Ungari linnakeses Szombatholys Austria piiril.“

Läti heliloojate ühing. Läti heliloojad on omavahelise ühingu asutanud, nimega „Latvijas Skantazu Kopa“ (Läti heliloojate ühing). Uues ühingu on koondunud silmapaistvamad Läti heliloojad, kes ka väljaspool kodumaad tuntud on, nagu Vihtol, Kalnin, Sahlit, Melngailis, Harri Ore, Medin ja Abel.

Prof. Merikanto, tuntud Soome helilooja on 56 aasta vanaduses 17. veebr. Helsingis surnud.

Prof. Stanislaus Gabel, kauaaegne Peterburi konservatooriumi inspektor ja lauluõpetaja, on hiljuti Peterburis surnud.

Eesti muusika Daanis.

Daani kuningliku ooperi koor, õlles huvitatud rajariikide vokaal-muusikast, kavatseb korraldada sellega tutvustamiseks segakoori kontserdi.

Materjali saamiseks pööras ooperi juhatus läinud aasta lõpul meie haridusministeeriumi poole, paludes saata kuus segakoori laulu, mis Eesti rahvaviisi põhjal loodud.

Haridusministeerium saatis Lauljate Liidu juhatusel selleks otstarbeks Kopenhageni järgmised Eesti heliloojate laulud: 1) A. Kapp'i „Palumine“, (A. Reinvaldi sõnad — jutustavad „Kalevi kojutulekust“), Miina Hermann'i „Tuljak“, ja „Lauliku lapsepõli“, M. Saar'e „Meie elu“, J. Aaviku „Laulu võim“ ja C. Kreek'i „Sirisege, sirisege sibirikesed“. Ka kolme viimase laulu sõnad on rahvasuust. Materjal saadeti ühes teksti daanikeelsete tõlgete ja nimetatud heliloojate lühikeste eluloo kirjeldustega teele.

Igor Stravinsky, praeguse aja tähtsam Vene helilooja, (kuulsa Maria teatri endise bassilaulja poeg), kes oma loomingu poolest on suur rahvusline modernist, kõige heledamal ja ürgjõulisemal kujul, elab alaliselt Pariisis juba ilmasõjast saadik ja on prantslaste juures väga suures lugupidamises. Tema balleti muusika „La Sacre du printemps“ („Püha kevad“) on hiljuti Leipzigi „Gevandhausis“ ettekantud, kuna selle balleti esietendus oli Moskvas juba kümme aastat tagasi. Nende ridade kirjutajal oli mineval aastal juhus seda muusikat Berliinis kuulla, ning selle mõju oli tugev ja vapustav. Siin on imestamapanev helipildistus ürgajaloolistest Slaavi kombetest ja paganaaja kevade pühitsemise kultusest, mis muidugi veel arusaadavamaks ja mõjuvamaks saab, kui seda näitelavalises ettekandes kuulla ja näha. Ürg-Vene motiivid on siin kõige ultra-modernimas väljenduses käsitatud ja kõige metsikumate harmooniate ja rütmidega läbipõimitud. Kogu muusika on täis põrgulikku huumoori, hullumeelset vaimurikkust, ürgaegist äraseletust, geniaalset julmust. Tähelepanu väärt on asjaolu, et teos, mis kaugelt üle kümne aasta tagasi on kirjutatud, kui ka Stravinsky teised tööd nüüd — peale revolutsioonide teistel maailma voolude juures tugevasti oma mõju avaldavad, iseäranis Pariisis.

Leipzigi arvustaja Dr. Alfred Heuss, kes ettekande puhul ajakirjas „Zeitschrift für Musik“ sõna võtab, kahtleb küsimuse juures, kas maksis sarnast asja Saksamaal ülepea ette kanda. Peaproovil olnud muusikaliselt haritud publikum väga tagasihoidlik,

kuna kontserdil ettekanne kahtlemata edu olla saavutanud. Arvustaja on pahane, et see „metsik“ mõju ka Saksamaal pinda hakkavat võitma ja kahjatseb, et Saksa helikunst, mis senini muusikailma olla valitsenud ja ainult ilu teenistus seisnud, nüüd langema hakkab ja võõrsilt laenatud „Bauernmusik'ist“, mis täis julmust ning metsikust, omale sisu ja väljendusviise hakkab otsima. See ei olla „hariduse rahvale“ mitte kohane.

Arvustaja ei eita küll Stravinsky vaimurikkust, kuid ütleb, et sakslane sellest ürgjõulisest Vene müstikast, ialgi aru ei saa. See viimane oletus võib küll õige olla. Ka arvustaja ei ole suutnud, nähtavasti, sellesse tungida, sellepärast ka see eitav otsus ja ilmaegne pahandamine.

Berliini kontserdid. Nagu viimaste kuude Saksa muusikalehtede ülevaadetest näha, käib kontserdi elu seal peaaegu vana rada, vaatamata elukalliduse ja majanduslise korralageduse peale. Nii figureerivad philharmoonias Wilhelm Vurtvängler, see vääriiline Nikischi järeltulija, suurte sinfoonia kontsertide juhatajana ja prof. Richard Hagel populaar kontsertide juhatajana endist viisi edasi. Viimane on läinud suvest ka Tartus tuntud, kus tema juhatusel Vanemuise aias kaks sinfoonia kontserti oli. Samas saalis esines Klaus Pringsheim, Gustav Mahleri tsüklusega, mis olla olnud esimene Saksamaal ja tüse dirigent, Gustav Brecher, kellel alati soliid eeskava on, Richard Strauss'i „Also sprach Zarathustra“ ja Stravinsky „Chant du Rossignol“ poemidega. Viimane olla Saksa esiettekanne.

Tähtsamatest solistidest on detsembrikuu jooksul esinenud laulja Joseph Schvarz, pianist Gottfried Galston ja suur viiuli kuulsus Fritz Kreisler, kes viimasel ajal harva ja ainult häätegeva otstarbega välja astub. Nii esines ta mineval aastal, kus philharmoonia orkestri ülevõlvitamise küsimus kaalu peal oli — selle heaks, kuna ta nüüd oma kontserdi sissetuleku rahvatötluse organisatsiooni „Ema Abile“ on määranud. Kõik-suguseid muud kontserte solistidelt ja mitmesugustelt lauluseltsidelt on, muidugi, määratu hulka.

Wilhelm Furtvängler on detsembrikuu oma Berliini philharmoonia orkestriga Praagas kontserteerinud ja väga vaimustatud vastuvõtmist leidnud. Kuulus dirigent sai kutse veel teiseks kontserdiks.

Meie kirjasaatjatelt.

Laulupidu Narvas 22.—24. juulil 1924. a.

Narva Eesti seltskonnategelased võtsid nõuks korraldada tuleval suvel Narvas laulupidu. Initsiaatoriks oli siin Narva Meestelaulu Selts. Seltskondliste organisatsioonide esitajatest sai moodustatud 28-liikeline laulupeo toimkond. Laulupeo kohaks on valitud vana Jaanlinna kindlus oma muistsete müüride, bastioonide ja võlvialustega kohava Narvajõe paremal kaldal. Kindluse müüride vahele mahub kuni 80.000 kuulajat. Laululava püütakse kindluse ajaloolise stiiliga kokkukõlla viia. Noodid on juba trüki antud ja veebruari lõpuks arvatavasti jõuavad kohale, kust laulukooridele kohe kätte saadetakse.

Üldkooride juhatajateks on palutud meie tuntud muusikerid K. Türrpuu ja J. Simm, kes ka oma lahet nõusolekut selleks on avaldanud.

Laulupeoga kavatakse ühendada vabaõhu etendus, spordivõistlusi, koosolekuid ja mitmesuguseid ettekandeid.

On loota, et osavõtt laulupeost saab elav olema nii lauljate kui kuulajate poolt. Siiaajani on ennast üles andnud 28 koori, umbes 1200 lauljaga, peale pasunakooride ja lastekooride. Ülesandmisi on kõige rohkem Virumaalt, kuid ka kaugemalt on ennast mitmed tuntud koorid palunud registreerida osavõtjate hulka. Narva jääb ootama ka kuulajaid igalt poolt kodumaalt, sest ta tahab Eesti linn olla, Eesti kultuuriga ennast lähemalt siduda, vanade kindluste tornidel Eesti lippusid lehvitada. J. V.

Räpinast.

Räpina ühiskümnaasiumi segakoor tegutseb kooli asutamisest saadik 1917. a. ühiskümnaasiumi lauluõpetaja eestvõttel. Alguses oli tihti koorilaul lonkamas, sest puudus lauluõpetaja. Uus pööre tuli koori elusse 1920. a., kui koolile kindel ja püsiv lauluõpetaja leiti. Kooris on praegu tegevaid liikmeid saja ümber. Juhatajaks ühiskümnaasiumi lauluõpetaja Joh. Karheiding. Koor on sagedasti esinenud Eesti heliloojate uuemate töödega. Suurematest kooritöödest on ette kantud: M. Hermann'i „Kalev ja Linda“, R. Schumann'i „Mustlase elu“, Haydni orat. „Loomine“ ja Anacker'i „Kaevurid tervitus“. Õppimisel on A. Läte „Rändaja ja tähed“ ja L. Cherubini „Requiem“.

Koor on tegelikult osa võtnud 1922. a. Räpina kihelkonna laulupäevast ja 1923. a. VIII-st üldisest Eesti laulupeost.

Räpina haridusseltsi segakoor on asutatud nimetatud seltsi asutamise ajal 1907. a. Asutajaks oli tolleaegne Räpina kihelkonna koolijuhataja agar laulumees Madis Reisenbuk, praegune Tõrva ühiskümnaasiumi juhataja. Koor on töötanud vahetpidamata kuni ilmasõja alguseni. Sõda tõi koori tegevusesse seisaku ja halvasti seda tuntuvalt. Peale vabadussõja võttis koori organiseerimise oma peale ühiskümnaasiumi lauluõpetaja J. Karheiding, kes koori ümber umbes seitsekümmend lauljat suutis koguda, missugune arv ka enam-vähem püsima on jäänud. Koor on algusest peale õige sagedasti pidudel esinenud; peale selle iseseisvaid kontserte, ilmalikke ja vaimulikke, omas ja naabri kihelkondades annud. Ette on kantud terve rida vanemate ja nooremate Eesti heliloojate töid. Suurematest kooritöödest on ette kantud: R. Schumann'i „Mustlaste elu“, Haydni oratoorium „Loomine“.

Koor on tegelikult osa võtnud 1921. a. ära peetud Võrumaa laulupeost, 1922. a. Räpina kihelkonna laulupäevast ja 1923. a. VIII. üldisest Eesti laulupeost.

Koori juhiks on Räpina ühiskümnaasiumi lauluõpetaja. Koor on Eesti Lauljate Liidu liige.

Räpina meeskoor oli ellu kutsutud ainult laulupeo puhuks, kuid et koori juhil mitme kooriga palju tegemist oli, siis ei suudetud kõiki laule ära õppida, mispärast koor laulupeost tegelikult osa ei võtnud. Praegu on koor jälle tegutsemas.

Põltsamaalt.

Põltsamaal oli muusikaelu endisel ajal kaunis kõrgel järjel. Siin töötasid õpetaja Hirschelmann ja Dr. Hermann.

Põltsamaa laulukoor, mis üks vanematest kooridest Eestis, on nii mõnedki auhinnad laulupidudelt koju toonud. Sõja ja muil põhjustil oli aga laul Põltsamaal viimasel ajal soiku jäämas. Viimased paar aastat, kus 1922. ja 1923. a. oma kohalised laulupäevad ja 8. üldine laulupidu ees seisis, on kahtlemata lauluedendavalt mõjunud. Kihelkonnas on nii mõnedki koorid surmaunest ärkand, P. alevis asutati laulu- ja muusikaselts „Leelo“ 1923. a. detsembris. „Leelo“ töötavad juba sega- ja meeskoor. „Leelo“ on ülesandeks tehtud, tänava-aastast kihelkonna laulupäeva korraldust ja läbiviimist oma peale võtta.

„Leelo“ koorijuhiks on herra K. Veervolt valitud.

Endise koorijuhhi toetus.

Kuni 1907. aastani oli Keila kihelkonna ja selle ümbruskonna vaimlikeks keskkohaks Keila muusikaselts, mille edurikast tegevust selle agarast koorijuhatajast Jakob Mabergist olenes, kuid nüüd on see endine seltskonnategelane, kes üle 40 aasta laulu edendamiseks töötanud, kõige viletsamas seisukorras, sest tema on tervise ja nägemise täielikult kaotanud ja igasuguste sissetulekutega puudusel väga raskesse seisukorda sattunud, nii et isegi vald siin abi andma peab. Kui Mabergi tegevuse peale tagasi vaadata, siis selgub, et tema oma tegevuse aja jooksul on Keila kihelkonnas tõsiselt tööd laulu alal teinud ja 40 aastat koori juhatajaks olnud, arvates 1876. a. kuni 1916. aastani. Juba 1876. a. asutakse Mabergi poolt Maero külasse esimene avalik laulukoor, siis iga koolimaja juure suuremad koorid ja 1890 aastal — Keila muusikaselts, kus tegutsesid segakoor 25 lauljaga, meeskoor 15 lauljaga ja neudekoor 15 lauljaga. Peale hariilikude pidude, kus laul alati esimesel kohal, pandi Mabergi poolt Keilas 3. ühendatud laulupäeva toime, kuna kontserta ka väljaspool Keilat andmas käidi, nimelt Haapsalus, Tallinnas, Baltiskis, Nissis jne.

Hinnates Mabergi viljarikast tegevust ja arvesse võttes tema rasket seisukorda, määras Lauljate Liit temale ajutist toetust ja esines palvega haridusministeeriumile riiklike abiraha saamise asjus, missugune palve lähemal ajal ministeeriumis otsustamisele tuleb. R. P.

Lauljate Liidu toetused.

Jüri muusikaseltsile on Lauljate Liidu poolt muusikariistade võla tasumiseks 35.000 marka laenu antud.

Narva 1924. aasta laulupidu korraldamiseks määras Liit laenu 150.000 marka.

Muusikalehe järgmine number ilmub märtsi keskel.

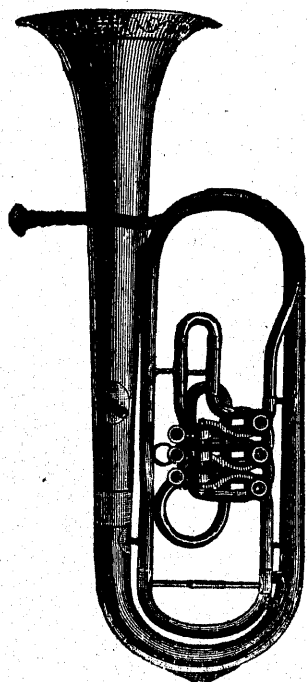

°/ü ESTO-MUUSIKA

Pealadu: Tallinnas, Lai tänav 34 * Kõnetraat 10-24

Osakond: Tartus, Promenaadi tänav 2

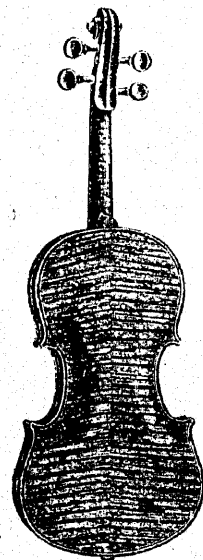
KÕIGE SUUREM MUUSIKA ERI-ÄRI EESTIS

Noodid
Muusikariistad
Klaverid
Harmooniumid
Grammofonid
Keel- ja puhkpillid

*

Igasugused
muusikariistade osad

Kõige paremate kodu- ja väljamaa ilmavabrikute ainuesitused

Müük vabriku hindadega

EESTI LAULJATE LIIDU
MUUSIKALEHT

ILMUB KORD KUUS

Muusikalehe eesmärgiks on Eesti muusikaelu kõigekülgsemalt valgustada ja selle loomulikule arenemisele soodsat pinda luua. Selleks tahab Muusikaleht eestkätt silmas pidada meie laulu- ja mängukooride edenemist, neid Lauljate Liidu ümber koondades, kui ka kõiki teisi muusikalisi päevaküsimusi käsitada, neilt mitmesugustelt aladelt, mis on tähtsad Eesti rahvuslise muusika kultuuri kõrgele tõstmiseks. Kaasa aidata Eesti helikunsti kõigekülgsel õitseleviimiseks — see on Muusikalehe kauge siht.

Muusikaleht toob ülevaateid väljamaa muusikaelust ja tahab iseäranis meie naaberrahvastega sellel alal lähedat sidet pidada.

Muusikalehele on kaastööd lubanud järgmised heliloojad muusikategelased ja kunstnikud: Miina Hermann, A. Kalnin (Läti), A. Kapp, A. Kasemets, C. Kreek, A. Krulle, R. Kull, P. Laja, H. Laksberg, A. Läte, prof. A. Lemba, E. Mesiäinen, H. Meri, M. Pukits, P. Ramul, G. Reeder, M. Saar, J. Saar, J. Sahlit (Läti), J. Siimer, J. Simm, A. Schmidt, Aino Tamm, prof. J. Tamm, V. Tamman, Tenno-Vironi, A. Topman, K. Tuvike, K. Tärnu, A. Vedro j. t.

Muusikaleht annab aasta ja poolaasta tellijatele kaasanendena aasta kohta kuus viikku koorilaule, mille välja- valiku teeb muusika toimkond, kuhu kuuluvad J. Aavik, Miina Hermann, A. Kasemets, C. Kreek, P. Ramul, J. Simm, A. Topman, K. Tärnu.

Muusikalehe väljaandjaks on Eesti Lauljate Liit, vastutavaks ja tegevaks toimetajaks Juhan Aavik. Muusikaleht ilmub kord kuus, iga kuu lõpul. Tellimise hind ühes saatekuludega aastas: 400 marka, poolaastas 200 marka. Üksiknummer 30 marka, ühes noodilisaga 50 marka.

Toimetuse ja talituse aadress:

TALLINN, E. Laulj. Liidu Muusikaleht — Mürivahe uul. 16

Toimetaja aadress: TARTU, Viljandi uul. 11, krt.